

*Paweł Janukowicz, dr n. społ. w dyscyplinie ekonomia i finanse
Warszawa, dnia 02.10.2023 r.*

Komunikat FOR 22/2023: Pieniądze z KPO mogłyby pomóc polskiej gospodarce, ale nie zastąpią reform

Prezes NBP Adam Glapiński podczas czerwcowej konferencji prasowej po posiedzeniu Rady Polityki Pieniężnej powiedział: „Środki z KPO tak naprawdę – upraszczając – nie mają żadnego znaczenia. Liczyliśmy, że to około 0,3 punktu procentowego co roku w tempie wzrostu. Przy naszym wysokim tempie to niezauważalne. Wpływ na poziom życia – zerowy”¹. Nie jest to pierwsza wypowiedź Glapińskiego bagatelizująca oddziaływanie środków KPO na polską gospodarkę. Na przykład podczas konferencji w marcu br. prezes NBP stwierdził: „Gdyby nawet się opóźnił napływ środków z UE na KPO, nie będzie to miało żadnego wpływu na wzrost gospodarczy”². Podczas tej samej konferencji Glapiński o środkach z KPO powiedział: „To dla Polaka nic nie znaczy, to ważne tylko w debacie politycznej, bo ktoś komuś chce przyłożyć. Tym w ogóle nie należy się interesować”³.

Polska w ramach KPO ma otrzymać w sumie ok. 57 mld euro, z czego 22,5 mld euro w formie bezzwrotnych dotacji (39,5% środków z KPO) oraz 34,5 mld euro w postaci pożyczek (60,5%). Wszystkie środki z KPO należy wykorzystać do końca sierpnia 2026 roku⁴. Komisja Europejska w październiku 2022 roku wstrzymała jednak wypłatę środków z KPO dla Polski w związku z sytuacją w sądownictwie i nieprzestrzeganiem przez nasz kraj standardów praworządności.

Prezes Glapiński, mówiąc, że środki KPO są bez znaczenia, bo „to około 0,3 punktu procentowego co roku w tempie wzrostu”⁵, dopuszcza się poważnych nieścisłości. Zgodnie z

¹ Glapiński o środkach z KPO: Upraszczając, nie mają żadnego znaczenia, <https://biznes.wprost.pl/gospodarka/11255905/glapiński-o-srodkach-z-kpo-upraszczając-nie-mają-zadnego-znaczenia.html>.

² Adam Glapiński o opóźnionych pieniądzach z KPO. "To dla Polaka nic nie znaczy", <https://www.money.pl/gospodarka/adam-glapiński-o-opóźnionych-pieniądzach-z-kpo-to-dla-polaka-nic-nie-znaczy-6874618330958624a.html>.

³ *Ibidem*.

⁴ Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększenia Odporności, s. 28, <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/109762/KPO.pdf>.

⁵ Glapiński o środkach z KPO: Upraszczając, nie mają żadnego znaczenia, <https://biznes.wprost.pl/gospodarka/11255905/glapiński-o-srodkach-z-kpo-upraszczając-nie-mają-zadnego-znaczenia.html>.

prognozą Ministerstwa Finansów⁶ realny wzrost PKB w 2023 roku wyniesie 0,9%, w 2024 roku będzie to 2,8%, a w 2025 roku 3,2%. Gdy do wartości tych dodamy „0,3 punktu procentowego” Glapińskiego, to okaże się, że tempo wzrostu gospodarczego w Polsce byłoby większe odpowiednio o 33,3%, 10,7% oraz 9,4%. Wbrew opinii prezesa Glapińskiego pieniądze z KPO mogą zatem w pewnym stopniu wspomóc polską gospodarkę. Aczkolwiek środki te nie zastąpią koniecznych reform.

W Polsce niezbędne jest przede wszystkim zrównoważenie finansów publicznych, gdyż polski dług publiczny lawinowo rośnie. W latach 2015–2022 wydatki publiczne w Polsce w ujęciu realnym zwiększyły się o 38%⁷. Na koniec II kwartału 2023 roku dług publiczny Polski liczony według metodologii unijnej, tj. z uwzględnieniem zadłużenia państwa również poza budżetem i sektorem finansów publicznych, wyniósł 1,581 bln zł. W stosunku do końca 2022 roku wzrósł on aż o 69 mld zł. W II kwartale 2023 roku dług publiczny odpowiadał 49,7% PKB, podczas gdy w 2022 roku było to 49,1% PKB, a w 2021 roku 51,9%. Mogłoby wydawać się więc, że relacja długu publicznego w stosunku do PKB relatywnie zmniejsza się, aczkolwiek taki stan wynika z wysokiej inflacji, a spadek relacji długu do PKB na skutek inflacji to w praktyce spłacanie długu ukrytym podatkiem inflacyjnym⁸. Dodatkowo na skutek wzrostu stóp procentowych rosną koszty obsługi długu publicznego. W 2022 roku wyniosły one 32,7 mld zł, co stanowiło 1,1% PKB oraz 6,3% wydatków budżetowych⁹. Rok wcześniej obsługa długu publicznego była niższa, ponieważ kosztowała 25,9 mld zł, co odpowiadało 1% PKB i 5% wydatków budżetowych¹⁰. Według prognoz Komisji Europejskiej w 2023 i 2024 roku Polska będzie płaciła najwyższe odsetki od długu publicznego spośród wszystkich państw członkowskich UE¹¹.

Tymczasem w projekcie budżetu na przyszły rok rząd przewidział deficyt całego sektora instytucji rządowych i samorządowych (*general government*), liczony według metodologii unijnej, na poziomie

⁶ *Program Konwergencji. Aktualizacja 2023*, s. 9, <https://www.gov.pl/web/finanse/aktualizacja-programu-konwergencji>.

⁷ M. Zieliński, B. Jabrzyk, *Komunikat FOR 13/2023: Rachunek od państwa za 2022 rok*, Forum Obywatelskiego Rozwoju, s. 2, https://for.org.pl/pliki/artykuly/8183_komunikat-for-132023-rachunek-od-panstwa.pdf.

⁸ S. Dudek, L. Kotecki, M. Kurtek, *Zagrożenia nadmiernego długu publicznego*, Instytut Odpowiedzialnych Finansów, Warszawa 2022, s. 51–52, https://for.org.pl/pliki/artykuly/8106_zagrozenia2int.pdf.

⁹ *Dług publiczny. Raport roczny 2022*, Ministerstwo Finansów, s. 47, <https://www.gov.pl/attachment/132e9344-30e3-4f45-95b0-e425a9103138>.

¹⁰ *Dług publiczny. Raport roczny 2021*, Ministerstwo Finansów, s. 46, <https://www.gov.pl/attachment/9315ead9-8307-4279-aad7-892c8c36f4cb>.

¹¹ M. Zieliński, B. Jabrzyk, *Komunikat FOR 9/2023: Polski dług publiczny wciąż rośnie*, Forum Obywatelskiego Rozwoju, s. 4, https://for.org.pl/pliki/artykuly/8160_komunikat-for-92023polski-dlug-publiczny-wciaz-rosnie.pdf.

4,5% PKB¹², czyli ok. 170 mld zł. Choć jest to ogromny deficyt, to dziwi fakt, że jest on niewiele większy od deficytu budżetu państwa (164,8 mld zł, czyli 4,4% PKB), co wskazywałoby, że w zasadzie rząd nie planuje realizować poza budżetem wydatków finansowanych deficytem. Dlatego eksperci podają tę kwotę w wątpliwość, wskazując, że faktyczny deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych może okazać się sporo wyższy¹³.

Co więcej, w projekcie ustawy budżetowej rząd zapisał po stronie dochodów środki z części grantowej KPO w kwocie niemal 36 mld zł. Prognozowany na przyszły rok PKB to 3770,9 mld zł. Oznacza to, że zapisane w ustawie budżetowej na przyszły rok środki z KPO odpowiadają 0,95% PKB. Tymczasem niecałe trzy tygodnie po ogłoszeniu budżetu Prawo i Sprawiedliwość zorganizowało konwencję, na której zaprezentowało nowy program wyborczy. Zarówno program wyborczy, jak i przemówienie wygłoszone podczas konwencji przez Jarosława Kaczyńskiego potwierdzają, że partia rządząca zamierza dalej podważać niezależność sądownictwa oraz naruszać konstytucyjne i europejskie standardy państwa prawa. Tymczasem z pierwszą transzą wypłat z KPO powiązane są kamienie milowe dotyczące sądownictwa. Bez ich spełnienia Polska nie może liczyć na otrzymanie środków z UE¹⁴. A to oznacza, że przyszłoroczny deficyt będzie większy o niemal 1% PKB – i wyniesie ok. 5,5% PKB (w zajmujących obecnie *ex aequo* niechlubne pierwsze miejsce pod względem deficytu Bułgarii i Słowacji przyszłoroczny deficyt ma według Komisji Europejskiej wynieść 4,8% PKB).

Stabilna kondycja finansów publicznych jest niezbędna do zagwarantowania rozwoju kraju. Nie jest to jednak jedyny warunek. Aby zapewnić sobie wzrost gospodarczy, Polska musi także zaradzić konsekwencjom procesu starzenia się społeczeństwa i spadku zasobów siły roboczej. Dlatego też polski rząd już dziś powinien podjąć działania mające na celu zapewnienie potencjalnych pracowników w przyszłości, w tym systematycznie zwiększać aktywność zawodową osób starszych, a także włączać do zasobów siły roboczej osoby pozostające poza rynkiem pracy. W przeciwnym razie w naszym kraju zabraknie rąk do pracy, a system emerytalny zostanie drastycznie obciążony. Jak wynika z rekomendacji OECD dla Polski, w warunkach starzejącego się społeczeństwa i wyczerpujących się zasobów pracy kluczowe jest podnoszenie kwalifikacji pracowników i lepsza

¹² <https://www.gov.pl/web/finanse/rada-ministrow-przyjela-projekt-budzetu-na-2024-rok>.

¹³ Zob. S. Dudek, "Kompletny absurd". Czego rząd nie mówi o budżecie Polski?, <https://www.money.pl/gospodarka/kompletny-absurd-czego-rzad-nie-mowi-o-budżecie-polski-opinia-6934360016796576a.html>; M. Zieliński, Zła wiadomość dla Polaków. Stoimy nad przepaścią, <https://www.money.pl/pieniadze/zla-wiadomosc-dla-polakow-stoimy-nad-przepascia-6937931605666432a.html>.

¹⁴ P. Wachowiec, Stało się. PiS przekreśliło nadzieje na miliardy z UE, <https://www.money.pl/gospodarka/decyzja-zapadla-pis-pogrzebalo-kpo-opinia-6940485841558112a.html>.

integracja grup będących w trudnej sytuacji na rynku pracy. Dodatkowo zasoby siły roboczej wzmocniłoby wprowadzanie zachęt do dłuższej aktywności zawodowej osób starszych, ułatwienie migracji, a także usuwanie barier dla młodych rodziców¹⁵. Tymczasem w 2022 roku w Polsce współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku 55–64 lata wyniósł 57,5% i był znacznie niższy od średniej UE-27 kształtującej się na poziomie 65,4%. W naszym kraju zdecydowanie niższa od średniej była także wartość współczynnika aktywności zawodowej wśród kobiet do 29. roku życia – 46,1% wobec 52,1% w UE-27¹⁶. Taki stan niewątpliwie wynikał z niskiej dostępności miejsc opieki nad małymi dziećmi, ponieważ w 2021 roku niespełna 20% ogółu dzieci do lat 3 objętych było różnymi formami opieki instytucjonalnej¹⁷.

Zgodnie z rekomendacjami Banku Światowego Polska w dobie starzejącego się społeczeństwa może utrzymać wzrost gospodarczy również dzięki zwiększeniu produktywności, która obecnie na tle innych krajów UE jest relatywnie niska. Na przykład polski producent musi zatrudnić niemal trzy razy więcej pracowników, aby wyprodukować towar o tej samej wartości co przeciętny niemiecki wytwórca¹⁸. Zwiększenie produktywności może nastąpić w wyniku przyjęcia lepszej technologii, zwiększenia umiejętności zarządczych lub wprowadzenia innowacji¹⁹. Tymczasem Polska należy do najmniej innowacyjnych krajów w całej Unii Europejskiej. W Europejskim Rankingu Innowacyjności – European Innovation Scoreboard 2022 – nasz kraj zajął 24. miejsce wśród państw UE-27, osiągając wynik na poziomie 60,5% średniej unijnej. Gorszy wynik odnotowały jedynie Rumunia, Bułgaria i Łotwa. Najbardziej innowacyjnymi krajami w UE były natomiast Szwecja, Finlandia i Dania²⁰. Według rankingu European Innovation Scoreboard w 2007 roku Polska także była czwartym najmniej innowacyjnym krajem Unii Europejskiej. Oznacza to zatem, że w ciągu 15 lat Polska na tle innych krajów Wspólnoty nie zmieniła swojej pozycji pod względem innowacji. Stąd też w naszym kraju istnieje konieczność podjęcia kompleksowych działań, które umożliwiłyby między innymi zwiększenie inwestycji w badania i rozwój oraz zapewniłyby współpracę między sektorem publicznym, prywatnym

¹⁵ OECD *Economic Surveys of Poland. Executive Summary. February 2023*, s. 6, <https://www.oecd.org/economy/poland-economic-snapshot/>.

¹⁶ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSI_EMP_A_custom_6724568/default/table?lang=en.

¹⁷ Bank Danych Lokalnych GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

¹⁸ World Bank, *Źródła i ścieżki wzrostu produktywności w Polsce. Adopcja technologii i rozwój potencjału przedsiębiorstw*, s. 8,

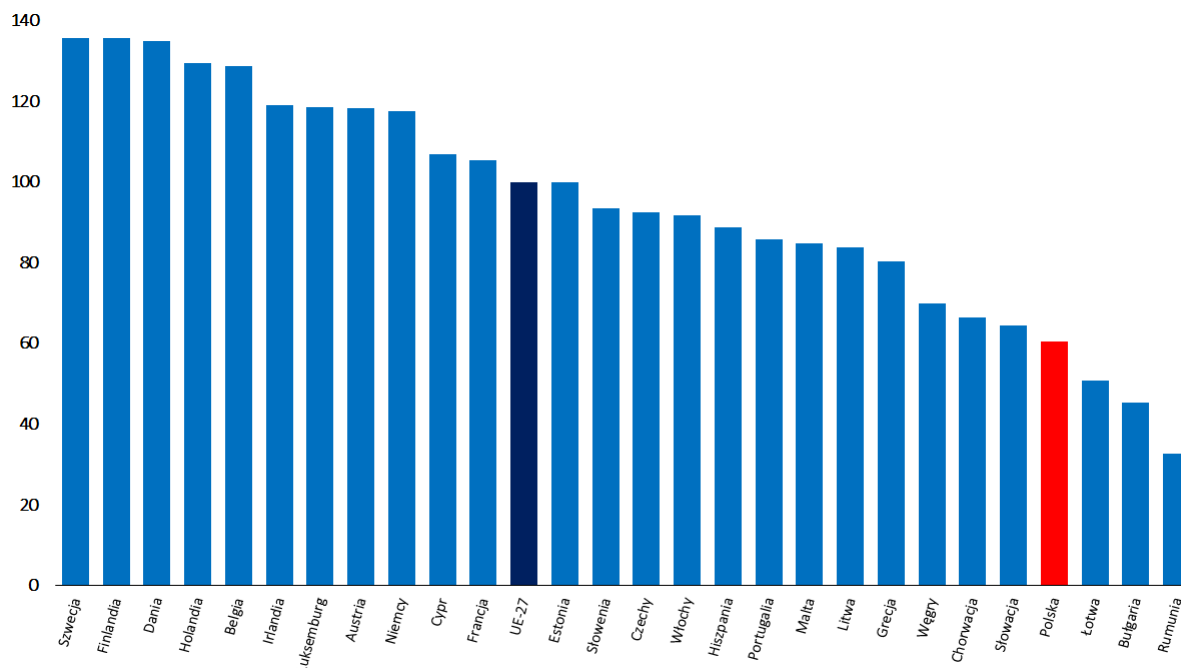
<https://documents1.worldbank.org/curated/en/099140011022234846/pdf/P174249043c4ba07a089b10f7362b2de440.pdf>.

¹⁹ *Ibidem*, s. 9.

²⁰ *European Innovation Scoreboard 2022*, https://research-and-innovation.ec.europa.eu/knowledge-publications-tools-and-data/publications/all-publications/european-innovation-scoreboard-2022_en

a sektorem naukowym w postaci wymiany wiedzy i transferu technologii, a także przyczyniłyby się do stworzenia otoczenia sprzyjającego innowacjom.

Wykres 1. Wyniki Europejskiego Rankingu Innowacyjności - European Innovation Scoreboard 2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie *European Innovation Scoreboard 2022*,
https://research-and-innovation.ec.europa.eu/knowledge-publications-tools-and-data/publications/all-publications/european-innovation-scoreboard-2022_en

Kolejnym wyzwaniem, przed którym stoi Polska, jest dekarbonizacja i dążenie do gospodarki zeroemisyjnej. Obecnie nasz kraj jest silnie uzależniony od węgla i pozostaje piątą najbardziej emisyjną gospodarką w OECD. Polacy tymczasem dotkliwie odczuwają złą jakość powietrza, która wpływa na stan ich zdrowia. Dlatego OECD rekomenduje Polsce przyspieszenie rozwoju odnawialnych źródeł energii, dywersyfikację technologii i poprawę efektywności energetycznej, a także zaleca określenie jasnej i długoterminowej polityki cenowej w zakresie uprawnień do emisji dwutlenku węgla, przyspieszenie i zwiększenie inwestycji w modernizację sieci elektroenergetycznej, a także termomodernizację budynków mieszkalnych, co pomogłoby zmniejszyć zanieczyszczenie powietrza, emisję dwutlenku węgla i ograniczyć ubóstwo energetyczne. OECD zwraca również uwagę, iż polskie kopalnie węgla kamiennego mają zostać zamknięte do 2049 roku, co niesie za sobą konieczność podjęcia działań osłonowych i zmiany kwalifikacji wśród pracowników dotkniętych

negatywnymi skutkami transformacji energetycznej²¹. Przejście z gospodarki węglowej na gospodarkę zeroemisyjną będzie kolosalnym i kosztownym przedsięwzięciem, a środki z KPO mogłyby w pewnym stopniu wspomóc ten proces. Jeżeli w tym celu nie wykorzystamy unijnych pieniędzy, to i tak w przyszłości będziemy musieli ponieść koszt zielonej transformacji, tyle że z innych źródeł.

Polska w najbliższej przyszłości powinna podjąć reformy, które pozwolą sprostać współczesnym wyzwaniom gospodarczym. W przeciwnym razie rozwój naszego kraju może poważnie zahamować, a gospodarka wpaść w stagnację. Zrównoważenie finansów publicznych, przeciwdziałanie negatywnym skutkom starzenia się społeczeństwa i zwiększenie aktywności zawodowej ludności, wzrost produktywności i innowacyjności gospodarki, zielona transformacja to tylko niektóre z problemów, z którymi muszą zmierzyć się rządzący. Biorąc pod uwagę stan finansów publicznych po ośmiu latach destabilizowania ich przez PiS, należy stwierdzić, że środki z KPO mogłyby złagodzić problemy fiskalne Polski w nadchodzącym czasie. Ale oprócz nich potrzebne będą też kompleksowe reformy.

²¹ *OECD Economic Surveys of Poland. Executive Summary. February 2023, s. 7.*

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w Internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wyężonego, skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, wesprzyj finansowo nasze działania.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

W sprawie darowizn możesz się skontaktować z:

Kinga Królik -członkini zarządu, kierownik administracyjno-finansowy FOR

tel. 691 908 904

e-mail: kinga.krolik@for.org.pl

Już dziś pomóż nam chronić wolność – obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

KONTAKT DO AUTORA

Paweł Janukowicz

dr n. społ. w dyscyplinie ekonomia i finanse

e-mail: info@for.org.pl